

Sygn. akt I ACa 74/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SA Ewa Lauber-Drzazga
Protokolant	sekr.sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa D. K., A. K.i M. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej (...)w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 18 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 856/11

I. zaskarżony wyrok zmienia w pkt I w ten sposób, że:

1) zasądzoną w pkt I wyroku na rzecz D. K. kwotę 150 000 zł obniża do kwoty 100 000 (sto tysięcy) zł i kwotę tę zasądza z ustawowymi odsetkami od dnia 4 września 2011 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części powództwo oddala;

2) zasądzoną w pkt II wyroku na rzecz A. K. kwotę 120 000 zł obniża do kwoty 80 000 (osiemdziesiąt tysięcy) zł i kwotę tę zasądza z ustawowymi odsetkami od dnia 4 września 2011 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części powództwo oddala;

3) zasądzoną w pkt III wyroku na rzecz M. K. kwotę 120 000 zł obniża do kwoty 80 000 (osiemdziesiąt tysięcy) zł i kwotę tę zasądza z ustawowymi odsetkami od dnia 4 września 2011 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części powództwo oddala;

4) nakazaną do ściągnięcia w pkt VI kwotę 19 500 zł obniża do kwoty 13 000 (trzynaście tysięcy) zł;

II. w pozostałej części apelację oddala;

III. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu poniesione przez strony w postępowaniu apelacyjnym.

I A Ca 74/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2012r. Sąd Okręgowy w Lublinie po rozpoznaniu sprawy z powództwa D. K., A. K. i M. K. przeciwko (...) S.A. (...)w W. zasądził od pozwanego tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc na rzecz:

- D. K. 150 000zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 100 000zł od dnia 4 września 2011r, zaś od kwoty 50 000zł od dnia 11 grudnia 2011r;

- A. K. i M. K. po 120 000zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 80 000zł od dnia 4 września 2011r. i od kwoty 40 000zł od dnia 11 grudnia 2011r.

Oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Zasądził od pozwanego na rzecz D. K. 3 651zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 19 500zł i 746,64zł tytułem niepobraných kosztów sądowych i wydatków.

Apelację od tego wyroku wniosło pozwane (...) zaskarżając wyrok w części uwzględniającej roszczenie w pkt I, II i III w stosunku do:

- D. K. ponad kwotę 80 000zł i w części zasądzającej odsetki ustawowe jak w wyroku;

- A. K. ponad kwotę 50 000zł i w części zasądzającej odsetki ustawowe jak w wyroku;

- M. K. ponad kwotę 30 000zł i w części zasądzającej odsetki ustawowe jak w wyroku.

W zakresie pkt V i VI pozwany zaskarżył wyrok w całości.

Pozwany zaskarżonemu wyrokowi zarzucał:

1. naruszenie art. 233 kodeksu postępowania cywilnego przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów i wyciągnięcie wniosków nie znajdujących odzwierciedlenia w zgromadzonym materiale dowodowym, a także sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego ocenę dowodów, które to uchybienia polegały na:

- przytoczeniu w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia i tym samym przyjęciu za jego podstawę szeregu okoliczności, które miały być przejawem cierpień małoletnich M. i A. K. po śmierci ojca, podczas gdy w przedmiotowej sprawie nie został przeprowadzony żaden dowód, który obiektywnie wykazałby, w jaki sposób przebiegał proces żałoby u M. i A. K., jak poradziły sobie ze śmiercią ojca i jak wypadek wpłynął na ich psychikę;

- dowolne ustalenie, że powódki M. i A. K. doznały cierpień na najwyższym poziomie po śmierci ojca, podczas gdy brak jest dowodów, czy taka więź w ogóle istniała i na ile była silna;

- zaniechanie oceny, czy więź łącząca pięcioletnie dziecko z ojcem jest mocniejsza niż więź łącząca z ojcem dziecko, które ma jedynie rok;

- przyjęcie w sposób sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego, niejako generalizując sytuację powódek, założenia że śmierć ojca i męża jest zawsze źródłem cierpień na najwyższym poziomie, podczas gdy z doświadczenia życiowego wynika, że sytuacja każdej rodziny jest całkowicie odrębna i wymaga dokonania wnikliwej oceny;

- wyciągnięcie sprzecznego z doświadczeniem życiowym wniosku, że posiadanie przez D. K. dwóch córek pogłębia jej krzywdę;

- przyjęcie ustaleń, wedle których: córki wspólnie z ojcem zdobywały i zdobywałyby przez wiele lat doświadczenia, a gdyby nie śmierć ojca z pewnością pomagałby córkom w nauce, poznawaniu świata, wpływał pozytywnie na ich osobowość, przyjmowane wzorce zachowań, podczas gdy wnioski te nie mają oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym;

2. naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

- przepisu art. 448 w zw. z art. 24 kodeksu cywilnego poprzez błędną jego wykładnię polegającą na niedostatecznym uwzględnieniu i rozważeniu przez Sąd okoliczności obrazujących rozmiar krzywdy doznanych przez powódki, co doprowadziło do wadliwej oceny „odpowiedniej” sumy zadośćuczynienia i zasądzenia jej w rażąco zawyżonych wysokościach.

- przepisu art. 481 § 1 oraz art. 817 § 1 kodeksu cywilnego poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na zasądzeniu odsetek ustawowych od kwot zadośćuczynienia od dnia 4 września 2011 r. i od dnia 11 grudnia 2011 r. podczas, gdy wysokość zadośćuczynienia ustalana jest według stanu na dzień wyrokowania i odsetki winny być zasądzone od dnia następującego po dniu wyrokowania

Pozwany wnosił o:

1. Zmianę wyroku w zakresie punktu I rozstrzygnięcia i oddalenie powództwa ponad kwotę 80 000 zł oraz zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 80 000 zł od dnia wyrokowania;
2. Zmianę wyroku w zakresie punktu II rozstrzygnięcia i oddalenie powództwa ponad kwotę 50000 zł oraz zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 50000 zł od daty wyrokowania;
3. Zmianę wyroku w zakresie punktu III rozstrzygnięcia i oddalenie powództwa ponad kwotę 30 000 zł oraz zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 30 000 zł od daty wyrokowania;
4. Zasądzenie od powódek na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za dwie instancje.

Ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania według norm przepisanych.

W sprawie niniejszej zasada odpowiedzialności pozwanego Towarzystwa była niekwestionowana. Pozwane Towarzystwo jako ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku komunikacyjnego z dnia 14 stycznia 2006r, w którym zginął mąż i ojciec powódek A. K.(1) było legitymowane biernie w sprawie o zasądzenie zadośćuczynienia na rzecz powódek na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 23 i 24 kc. Wypadek miał miejsce w sierpniu 2006r. D. K. była żoną zmarłego. Córka A. urodziła się w 15 listopada 2001r. W dniu wypadku miała niespełna 6 lat. M. K. urodziła się 8 lutego 2005r. W dniu wypadku miała rok.

Przed wypadkiem ciężar finansowy utrzymania rodziny spoczywał na A. K.(1), który pracował i prowadził działalność gospodarczą. Jego żona nie pracowała, zajmowała się dziećmi. Ojciec miał bardzo dobry kontakt z córkami, starsza córka większość czasu spędzała przy nim.

Zarówno żona jak i dzieci bardzo przeżyły śmierć A. K.(1). U D. K. pojawiły się problemy psychiczne, korzystała ona z pomocy psychiatry, przyjmowała leki. Nadal leczy się psychiatrycznie. W pierwszych miesiącach po śmierci męża D. K. nie była w stanie zajmować się dziećmi, w opiece nad córkami pomagała jej rodzina. Przez rok po wypadku ktoś z członków rodziny stale nocował u D. K..

Z powodu konieczności opieki nad dziećmi D. K. nie podjęła pracy i utrzymuje się z renty rodzinnej, pomagają jej rodzice, (zaświadczenia lekarskie k. 69-71, decyzja k. 72, zeznania świadka K. W. k. 82-83, zeznania powódki złożone w dniu 5 grudnia 2012 r.)

U D. K. wystąpiły przewlekłe zaburzenia adaptacyjne - depresyjno-lękowe z symptomami zespołu stresu pourazowego. Zaburzenia te objawiają się spadkiem aktywności, trudnościami z mobilizacją do pracy, ograniczeniem kontaktów międzyludzkich, zamykaniem się w sobie, unikaniem ludzi. Pomimo upływu długiego czasu od śmierci męża utrzymuje się nadal pesymistyczna samoocena i nastawienie rezygnacyjne. Leczenie farmakologiczne nie jest już konieczne (opinia biegłej psycholog k. 86-92).

W ocenie Sądu pierwszej instancji nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególnie więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznana za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji stanowi, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Więż rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Na tej podstawie Sąd przyjął, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. (tak Sąd Najwyższy w sprawie IV CSK 307/09).

Spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł mąż i ojciec powódek, było zawinionym i bezprawnym naruszeniem dóbr osobistych powódek w postaci prawa do życia i wychowywania się w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

Skoro zostało wykazane, iż sprawcą wypadku był kierowca, za którego odpowiedzialność ponosi pozwane (...), to roszczenie powódek było uzasadnione co do zasady.

Sąd wskazał, że celem zadośćuczynienia, którego podstawą jest art. 448 kc jest naprawienie wyłącznie krzywdy jako szkody niemajątkowej, bowiem szkoda majątkowa podlega wyrównaniu odszkodowaniem i rentą, które przewiduje przepis art. 446 kc. Z uwagi na kompensacyjny charakter zadośćuczynienia wielkość odniesionej krzywdy wyrażająca się w doznanej dolegliwości i psychicznych cierpieniach pokrzywdzonych ma decydujący wpływ przy ustalaniu odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia.

Sąd Okręgowy wskazał na podobieństwo treści art. 446 § 4 kc z art. 448 kc w zw. z art. 23 kc, co uzasadniało w ocenie Sądu posłużenie się kryteriami stosowanymi przy ustalaniu wysokości kwoty zadośćuczynienia.

Powódki i zmarły wspólnie zamieszkiwali. Żona mogła liczyć na codzienne wsparcie męża, a córki wspólnie z ojcem przebywały i zdobywałyby przez wiele lat doświadczenia. Spędzali wspólnie czas. Gdyby nie śmierć, ojciec z pewnością pomagałby córkom w nauce, poznawaniu świata, wpływał pozytywnie na ich osobowość, przyjmowane wzorce zachowań.

W wyniku śmierci męża powódka D. K. doznała poważnej krzywdy. Powódka pozostała z dwójką bardzo małych dzieci [w wieku 5 lat i roku], bez wsparcia osobistego i finansowego męża. Powódka była silnie związana emocjonalnie z mężem, jej małżeństwo trwało krótko, stale odczuwa skutki utraty męża. Ponadto D. K. odczuwa jako własną krzywdę także krzywdę, jakiej doznały, doznają i będą doznawać przez całe życie jej córki.

Córki odczuły śmierć i jego brak mniej intensywnie w początkowym okresie ze względu na wiek. Jednakże skala ich cierpienia jest ogromna, bowiem zostały pozbawione ojca na resztę życia. Zadośćuczynienie za doznaną krzywdę powinno uwzględniać nie tylko krzywdy już doznane, ale także te, które najprawdopodobniej wystąpią w przyszłości.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd wziął ponadto pod uwagę jego kompensacyjny charakter, mając na uwadze długość okresu czasu, przez który powódki będą odczuwały brak męża i ojca.

W oparciu o te kryteria Sąd Okręgowy ustalił wysokość kwot zadośćuczynienia, które zasądził w wyroku.

Odsetki ustawowe od zasądzonych kwot zadośćuczynień co do zasady przysługiwały powódkom od dnia 4 września 2011 r. (art. 481 § 1 i § 2 kc w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych). Roszczenie o wypłatę zadośćuczynień na rzecz każdej z powódek zostało zgłoszone w dniu 3 sierpnia 2011 roku ubezpieczycielowi (zapis w piśmie pozwanego k. 25).

Sąd Okręgowy w oparciu o aktualne orzecznictwo Sądu Najwyższego [wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie II CSK 434/09], przyjął, że roszczenie pieniężne o zadośćuczynienie staje się wymagalne po wezwaniu ubezpieczyciela przez poszkodowanego do spełnienia świadczenia odszkodowawczego (art. 455 § 1 k.c.). Od tej zatem chwili biegnie termin do odsetek za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.). Jednakże zasada ta doznaje wyjątków, które wynikają z przepisów art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych." W przedmiotowej sprawie powódki zgłosiły żądanie 3 sierpnia 2011 roku, jednakże w wysokości odpowiednio niższej aniżeli w sprawie niniejszej, odpowiednio 100 000zł i 80 000zł. Od kwot przewyższających pierwotne wezwanie Sąd zasądził odsetki ustawowe od momentu upływu 30 dniowego terminu od daty doręczenia pozwu, co miało miejsce 10 listopada 2011r. [k. 59].

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc, § 6 pkt 6 Rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie i art. 113 ust. 1 pkt 1 uksc.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Ustalenia Sądu Okręgowego wymagają uzupełnienia w zakresie dotyczącym zakończonych pomiędzy stronami postępowań odszkodowawczych w związku ze śmiercią A. K.(1).

W toku postępowania likwidacyjnego w dniu 9 października 2007r. doszło do zawarcia pomiędzy pozwaną a D. K. jako przedstawicielką ustawową małoletnich córek D. i M., dwóch ugód, na podstawie których:

- A. K. otrzymała od ubezpieczyciela kwotę 75 600zł , na którą złożyły się kwota 35 600zł tytułem jednorazowego odszkodowania w miejsce renty na podstawie art. 446 § 2 kc w zw. z art. 447 kc oraz kwota 40 000zł tytułem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 kc;

- M. K. otrzymała od ubezpieczyciela kwotę 81 100zł , na którą złożyły się kwota 41 100zł tytułem jednorazowego odszkodowania w miejsce renty na podstawie art. 446 § 2 kc w zw. z art. 447 kc oraz kwota 40 000zł tytułem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 kc [k. 218 i 220].

W przypadku obydwu ugód D. K. oświadczyła w imieniu córek, że ustalone kwoty zaspokajają roszczenia w związku z przedmiotową szkodą i ani obecnie, ani w przyszłości nie będą one wnosić żadnych dalszych roszczeń wobec (...) jak również osób trzecich [§ 3 ugody].

Natomiast D. K. jako pasażerka samochodu prowadzonego w dniu wypadku przez męża doznała obrażeń ciała w związku z którymi dochodziła zapłaty odszkodowania na podstawie art. 44 § 1 kc i zadośćuczynienia na podstawie art. 445 § 1 kc [sprawa I C 76/10 i II Ca 700/12]. Na podstawie prawomocnych wyroków Sądu Rejonowego w B.z dnia (...). i Sądu Okręgowego w L.z dnia (...). na rzecz D. K. zasądzono 10 000zł tytułem, jako uzupełnienie odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia w łącznej wysokości 19 000zł, na podstawie art. 445 § 1 kc i 2 090,02zł tytułem odszkodowania na podstawie art. 444 § 1 kc. W toku tej sprawy powódka podniosła, że jej roszczenia z tytułu śmierci męża, których podstawę stanowił art. 446 § 3 kc zostały zaspokojone na podstawie zawartej z pozwanym ugody. Z pisma strony

pozwanej złożonego w postępowaniu apelacyjnym [k. 214] wynika, że ugoda ta została zawarta w dniu 16 października 2007r. na kwotę 5 000zł.

Pozew w sprawie niniejszej został wniesiony kilka lat po zakończeniu powyższych postępowań.

Dla ustalenia wysokości odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 23 kc w związku ze śmiercią męża i ojca powódek w wypadku komunikacyjnym nie jest obojętne dla sprawy, że szkoda z tego tytułu wyrządzona powódkom została wprawdzie w granicznym zakresie, ale jednak naprawiona.

Przywoływane w uzasadnieniu Sądu Okręgowego okoliczności takie jak - fakt, że na A. K.(1) przed wypadkiem spoczywał ciężar zapewnienia rodzinie środków finansowych; trudności w podjęciu pracy po wypadku przez D. K. wynikające z jej stanu psychicznego po śmierci męża; spadek aktywności zawodowej i trudności z mobilizacją do pracy; jej pesymistyczna ocena rzeczywistości i nastawienie rezygnacyjne - są przyczyną szkody majątkowej odniesionej przez powódki. Szkoda ta podlegała naprawieniu poprzez zaspokojenie roszczeń finansowych powódek na podstawie art. 446 § 2 i 3 kc w ramach zawartych ugód. Powtarzanie powyższych okoliczności w sprawie niniejszej jako okoliczności wpływających na ustalenie wysokości odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego, na podstawie art. 448 kc, prowadziłoby do zdublowania kwoty odszkodowania w tym zakresie, a przez to do bezpodstawnego wzbogacenia powódek.

Pamiętać bowiem należy, że wg obowiązującego stanowiska doktryny i orzecznictwa na podstawie art. 446 § 3 kc zaspokojeniu podlegały także roszczenia o charakterze niemajątkowym dające się wyrazić finansowo. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 30 czerwca 2004 r. (IV CK 445/03, Mon. Praw. 2006, nr 6, s. 315) uznał, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego (niewyczerpujące hipotezy art. 446 § 2 k.c.), jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Zatem szkoda powódek, do której naprawienia doszło wskutek zawartych ugód w pewnym zakresie dotykała również sfery niemajątkowej.

Sąd Apelacyjny zauważa także, że zawarte przez powódki ugody z dnia 9 i 16 października 2007r. mogą budzić wątpliwości dotyczące zasadności zgłaszanych przez powódki roszczeń w sprawie niniejszej, ze względu na zawarte w ugodach oświadczenia, że ustalone w nich kwoty zaspokajają roszczenia powódek, w związku z przedmiotową szkodą i ani obecnie, ani w przyszłości nie będą one wnosić żadnych dalszych roszczeń wobec (...) z tego tytułu.

Zapisy tych ugód w żaden sposób w sprawie niniejszej nie zostały zakwestionowane, a ich treść wskazuje na wszelkie roszczenia powódek związane z wypadkiem, w którym zginął mąż i ojciec powódek. Zatem uznać by należało, że oświadczenie to dotyczy także roszczeń przysługujących powódkom na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 23 kc. Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 2010r. [sygn. IV CSK 307/09, Lex 599865], art. 448 kc przed nowelizacją ustawy polegającą na wprowadzeniu art. 446 § 4 kc, stanowił samodzielną podstawę do dochodzenia zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za śmierć osoby bliskiej.

Ze względu jednak na ograniczony zakres apelacji, skutkujący uprawomocnieniem się wyroku w części niezaskarżonej, ten problem w sprawie niniejszej nie istnieje. Zasada odpowiedzialności pozwanego została bowiem prawomocnie przesądzona i z mocy art. 365 § 1 kpc w zw. z art. 363 § 3 kpc rozstrzygnięcie to wiąże Sąd w postępowaniu apelacyjnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja pozwanego jest uzasadniona w zakresie w jakim kwestionuje wysokość zasądzonych na rzecz powódek kwot zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu naruszenia ich dobra osobistego, definiowanego jako prawo do życia rodzinnego i utrzymania więzi rodzinnej pomiędzy zmarłym a powódkami.

Wysokość zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 448 k.c. ma charakter ocenny, dlatego przy jego ustalaniu sądy zachowują duży zakres swobody.

Ustalenie wysokości zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc winno nastąpić według kryteriów branych pod uwagę przy zasądzaniu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24), jednakże z uwzględnieniem ciężaru

gatunkowego naruszonego dobra. Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał kryteria wpływające na ustalenie odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia. Wskazanie kwoty odpowiedniej przysługuje poszkodowanym, którzy dokonują tego bądź w wezwaniu przedsądowym, bądź w pozwie. Przedmiotem oceny Sądu pozostaje adekwatność wskazanej kwoty do wielkości odniesionej przez poszkodowanych krzywdy w zakresie w jakim szkoda nie została już naprawiona.

Wskazać należy, że w wezwaniu przesądowym do zapłaty zadośćuczynienia powódki określiły swoje roszczenia odpowiednio na kwotę 100 000zł w przypadku D. K. i w wysokości po 80 000zł na rzecz córek A. i M. K.. Powódki wezwały pozwanego do zapłaty w sierpniu 2011r., ponad 5 lat po wypadku, a więc w okresie gdy szkoda powódek rozumiana jako krzywda z tytułu naruszenia prawa do życia w pełnej rodzinie, była w pełni rozpoznana. Niewątpliwie krzywda powódek była przez ten czas najintensywniej odczuwana, a jednocześnie dawała obraz następstw straty męża i ojca w życiu powódek. W późniejszym okresie żadne nowe okoliczności w tym zakresie się nie ujawniły. Powódki nadal odczuwają krzywdę z tego tytułu i będą ją odczuwać jeszcze przez wiele lat, aczkolwiek stopień natężenia tej krzywdy będzie stopniowo malał. Uzasadniony wydaje się zatem wniosek, że rozszerzenie żądań w procesie wynikało li tylko z taktyki procesowej, w związku z ocennym charakterem odpowiedności kwoty zadośćuczynienia.

Mając na uwadze całość kwot wypłaconych powódkom w celu likwidacji szkody odniesionej w związku ze śmiercią męża i ojca na podstawie art. 446 § 2 i 446 § 3 kc [Sąd Apelacyjny pomija w tym zakresie kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania przyznane D. K. jako także bezpośrednio pokrzywdzonej w wypadku], oraz uwzględniając wyjątkowość naruszonego dobra, i odczuwalność krzywdy przez powódki w długim okresie czasu, a nadto uwzględniając kompensacyjny charakter zadośćuczynienia, Sąd Apelacyjny uznał, że odpowiednimi kwotami zadośćuczynienia są: kwota 100 000zł na rzecz D. K. i 80 000zł na rzecz A. i M. K..

Sąd Apelacyjny nie widzi – wbrew zarzutom apelacji, potrzeby różnicowania sytuacji córek zmarłego. Wprawdzie w dacie wypadku A. miała lat 5, a M. była od niej 4 lata młodsza, to biorąc pod uwagę zbliżony okres czasu, przez który powódki będą doznawać krzywdy z powodu osierocenia, różnicowanie kwot zadośćuczynienia w zakresie postulowanym przez pozwanego byłoby nieuzasadnione.

Wymagania stawiane przez apelującego postulującego – jak się wydaje – konieczność przeprowadzenia dowodu przez powódki na stopień odczuwanej krzywdy, są nierealne i bezzasadne. Doświadczenie życiowe pozwala ustalić stopień krzywdy odczuwanej w następstwie nagłego owdowienia współmałżonka, czy osierocenia dzieci. Nie oznacza to, że w różnych sytuacjach życiowych stopień odczuwanej w tym zakresie krzywdy jest jednakowy. W takiej jednak sytuacji ciężar udowodnienia okoliczności przemawiających za uznaniem, że stopień odczuwanej krzywdy przez małżonka czy dzieci jest niższy, bądź wyższy, aniżeli wskazywałoby doświadczenie życiowe, spoczywa z mocy art. 6 kc na stroni, która tak twierdzi.

Brak jest w materiale dowodowym jakichkolwiek okoliczności, aby zarzuty apelacji w tym zakresie uznać za uzasadnione. Powódki i zmarły tworzyli harmonijnie funkcjonującą rodzinę zaspakajającą poczucie bezpieczeństwa, miłości i akceptacji. Utrata męża i ojca przez powódki te wartości zburzyła.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniżył kwoty zadośćuczynienia pieniężnego zasądzone przez Sąd Okręgowy, do kwot wskazanych wyżej – 100 000zł na rzecz żony zmarłego i 80 000zł na rzecz jego córek, a dalej idące roszczenia powódek oddalił.

W konsekwencji obniżenia kwot zadośćuczynienia pieniężnego w stosunku do zasądzonych przez Sąd I instancji Sąd Apelacyjny obniżył kwotę opłaty sądowej nakazanej do pobrania od pozwanego z kwoty 19 500zł do 13 000zł , co stanowi 5% z łącznie zasądzonej kwoty 260 000zł.

W pozostałym zakresie apelacja nie jest uzasadniona. Zasądzenie odsetek od daty po upływie 30 dni od dnia wezwania pozwanego do zapłaty było w pełni uzasadnione treścią art. 481 § 1 i 2 kc w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, na co wskazywał Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu.

Wbrew stanowisku pozwanego wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny. Wprawdzie zasądzenie zadośćuczynienia i określenia jego wysokości ustawodawca pozostawił w pewnym zakresie uznaniu sądu. Jednakże przewidziana w art. 445 § 1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze.

Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub po wezwaniu dłużnika do zapłaty zgodnie z art. 455 in fine k.c., uprawniony nie ma możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu. [tak SN w wyroku z dnia 18 lutego 2011r, sygn.. I CSK 243/10, Lex 848109].

Nie ma również podstaw do zmniejszenia zasądzonej na rzecz powódki kwoty kosztów procesu odpowiadającej wynagrodzeniu pełnomocnika wraz z opłatą od pełnomocnictwa, gdyż nawet przy obniżeniu zasądzonych kwot stawka minimalna w sprawie od 100 000zł wynosi 3 600zł.

Wobec uwzględnienia apelacji w części Sąd Apelacyjny na podstawie art. 100 kpc zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.